

TUDI ŠVICA STRADA.

(Konec s 6. strani.)

redba o živilih kaže, da ne more to niti izdaloč zadržati njejnimi potrebami.

V drugih deželah, tudi v tistih, ki niso zagodene med vojskujoče se države, ni položaj nič boljši. Kako čutimo posledice vojne celo v Ameriki, ni treba praviti.

To so žalostna, ampak očitna znamenja svetovnih stikov in zvez, mednarodnega gospodarstva in vzajemne odvisnosti vseh. In obenem znamenja kapitalistične nesposobnosti.

Kapitalizem in svetovno gospodarstvo tičita v eni koži. Brez internacionalnega, po vsej zemlji razporedenega gospodarstva je kapitalistični sistem nemogoč; če ne bi bilo takega gospodarstva, bi ga bil moral ustvariti zaradi svojega lastnega obstanka. Kar ga je bilo, ga je izpopolnil in dovršil.

Ampak temu gospodarstvu ni mogel dati podlage in organizacije, ki bi privedla njegovo uspešnost do vrhuna in izvela iz njega največjo možno korist za človeštvo. Organizacija kapitalizma je polna nesoglasij, nasprotij in sporov.

Da je vrgel ne pol Evrope, teučev vse svet v strašno krizo sedanje vojne, izvira iz značaja kapitalističnega sistema samega. To je njegova usoda, njegovo prokletstvo.

Dannadan nam daje sedanja vojna dokaze, da je prišel kapitalizem do meje svoje uspešnosti. Sistem, ki ne more nič drugega, kakor množiti bogastvo malega števila posameznikov, se neizogibno preživi. Sistem, ki ne more na noben način več služiti človeštvu in njegovim življenjskim potrebam, ampak ima sam v sebi neštete nevarnosti: za človeštvo, mora postati neznošen in le od spoznanja prizadetih množic je odvisno, da se ga reši.

Do njegovega padea doživimo lahko še različne eksperimente: državni kapitalizem, ki ga včasih pomotoma zamenjajo z državnim socializmom, se razvija prav v sedanji vojni in se po sklenjenem miru gotovo še razširi. Problema pa ravno tako ne reši, kakor ne privatni kapitalizem. Trpinčeno, a nezavedno, socialno neizobraženo ljudstvo lahko uprizaro razne lokalne nesmotrne revolte. Tudi te ne rešijo problema. Ampak tudi zmote postanejo šola in neizogibno pride čas, ko spozna delavski razred, da zahtevajo nove razmere novo organizacije.

Ta organizacija mora obsegati vsa družbo. Njen temelj mora biti ves svet, njen namen pa korist vsakega človeštva. Nova družabna organizacija mora biti gospodarska, socialna, mednarodna. Z drugimi besedami: Svet mora postati socialističen.

To ni naša zahteva, ampak neizogibna posledica razmer in potreb. A potrebe so faktor, kateremu se ni mogla nobena oblika trajno upirati. Preko vseh zaprek si ustvarja svoje lastne potrebe.

Socializem mora priti. To dokazuje sedanja vojna sama na sebi. To dokazuje vsaka pametna človeška duša. To dokazuje vsaka njena posttrajna posledica. Tudi trpljenje in vse bridke izkušnje nevtralnih dežel dokazujejo to.

Če pa to razumemo, ne moremo izkazati človeštvu nobene boljše službe, kakor da napremo vse moči za čim prejšnjo spopolnitev organizacije in za zmago socializma.

UTRINKI.

Iz dežele atentatov prihaja vest o še eni politični zaroti, ki je pa ostala brez uspeha. Ruski črnosotnikoj so baje hoteli umoriti profesorja in poslanca Miljukova, voditelja konstitucionalnih demokratov. Mož, ki je bil določen, da izvrši umor, je pa, kakor pravijo vesti, vse priznal. Če je to poročilo resnično, tedaj jeznačljivo. Da je med Miljukovo "kadetsko" stranko in reakcionarnimi črnosotniki velika nasprotje, se pač razume samo po sebi. Ampak to vendar še ni povod za zaroto, sicer bi si morali vršiti atentati vsak dan. Pomembno je pa to, da je Miljukov največ povzročil padea bivšega ministrskega predsednika Stuermerja, ko je razkril njegove načrte za separaten mir z Nemčijo. Če je to reakcionarec tako razkačilo, da so ga hoteli spraviti s sveta, je to znamenje, da živi v njihovih glavah še vedno misel na tak poseben mir. In reakcijska vlada sedaj v Rusiji. Presenečenja v zunanji politiki torej nikakor ne bi bila izključena.

Na Irskem so zopet začeli zapirati rebele ali sumljivce. Aretirani so člani tajnih organizacij Sinn Fein in Gaelic League. Nekateri izmed njih so bili udeleženi pri lamski irski vstaji. Prijeli so jih v raznih mestih in večinoma pripeljali v Dublin.

Kratka vest, ki jo prinaša Central News Agency, ne pove nič natančnejšega. Niti razlogi teh aretacij niso navedeni. Le slutiti se more, da se je nemara pripravljala kakšna nova vstaja. Toda slutnje so kakor sanje; iz njih se ne morejo izvajati nikakršni pozitivni zaključki.

Če gre res za kakšno novo vstajo, bi bilo tako ugibanje v sedanjih razmerah obžalovati. Ne morda zaradi tega, ker bi bilo naperjeno proti Angliji, ampak zato, ker nima nobenih pogojev za uspeh v sebi. Nikdar ni imela Anglija toliko vojaštva, kolikor ga ima sedaj. In če imajo uporniki morda par strogih pušk, ima regularna armada težke topove. Padale bi torej zopet žrtve, a padale bi zaman kakor lani.

Razun tega je prav sedaj angleška vlada odredila razpravo o irskem vprašanju in parlamentu in morda bi to privedlo do kompromisa, ki bi omogočil Irčanom Home rule. Revolte seveda niso ugodne takim razpravam in dejejo le nasprotikom sprave material. Irskim poslancem je s tem stališče prav tako otežkočeno kakor angleški vladi.

Revolucija je velika reč in krasna reč, kadar so zanjo pogoji in čas. Diletantično revoltiranje,

pa naj bo namen najpošestnejši, pa le škoduje veliki stvari.

Iz Maastrichta v Holandiji poročajo, da je v Kruppovih tovarnah v Essenu izbruhnila stavka, ki se je po vesteh lista "Les Nouvelles" tako razširila, da je že 40.000 delavcev na štrajku. Glavni vzrok je pomanjkanje živil. Omenjeni list poroča nadalje, da so bili iz enakih vzrokov v Cahah veliki izgređi. Policijska, ki jim ni bila kos, je pozvala vojaščino na pomoč; ta pa baje ni hotela nastopiti proti delavstvu.

To je skoraj enaka vest tisti, ki je pred par meseci poročala o velikih izgređih v Moskvi, kjer tudi vojaštvo ni hotelo nastopiti proti ljudstvu. Če je poročilo osnovano na resnici, bi bilo razveseljivo. Mogoče bi že bilo. Vojaki so po večini v uniformi vtaknjeni delavci. O potrebi vojskovanja zoper zunanjega sovražnika se jim lahko marsikaj dopoveduje. Streljati na svoje tovariše, zato ker stradajo, je pa vendar draga reč.

Odrekanje pokorščine kljub temu ni tako enostavna reč, kakor bi se človeku zdelo. Militarizem s svojo disciplino je aparat, v katerem se volja njegovih prisilnih služabnikov vnaša težko uveljavljiva. Če se zgodi, da se vojaki resnično upro povelju, je to torej že izredno in zelo pomenljivo.

Za začetek revolucije na Nemškem pa tega vendar ne smemo smatrati. Verjamejo, da je tudi tam dovolj nezadovoljnosti po vsej deželi. Ampak taki posamezni razveseljivi slučajji nam ne dajejo pravice, da bi jih generalisirali. In splošne razmere so baš na Nemškem najmanj ugodne za revolucijo.

"Tages Zeitung" v Berlinu prinaša oster napad na bivšega ameriškega poslanika v Berlinu Gerarda izpod peresa znanega grofa Reventlova. Zadržuje piše, da je Gerard pošiljal v Ameriko informacije z namenom, da pridejo v London in Pariz, da je indirektno pomagal pri ujetju Rager Casementa in ga s tem izročil angleškim rabiljem in da je sploh deloval kot "špijon" za sovražnike Nemčije. Končno pravi pisar: "Hvala Bogu da je Gerard odšel!"

V Baltimore je priplul angleški parnik "Laconia", ki je preskrbljen z novo iznajdbo proti napadam submarin. Iznajdba je delo angleških kemikov in sestoji iz aparata, ki naglo proizvede oblak dima. V slučaju, da ladja bližnji submarinka v bližini, se naglo zavije v dim in s tem zapre sovražniku pogled na ladjo za več ur. Angleška admiraliteta je menda preskrbelala vse parnike s tem aparatom.

Počakajmo, praden sodimo o uspešnosti te iznajdbe. Doslej dosegajo submarinke še vedno ogromne žrtve.

Prav ko odhaja list v tisk, prihaja poročilo, da je "Laconia" na povratni poti torpedirana in pogreznjena, baje brez svarila. In z njo je, kakor pravijo vesti, potopljenih deset Američanov. Položaj je s tem silno postren.

Znani statističar Basil M. Manly je po uradnih in poturadnih podatkih, ki so na razpolago, sestavil statistiko dosedanjih žrtev evropske vojne. O človeških izgubah pravi:

Vseh izgub — mrtvih in ranjencev — je bilo do konca minulega leta 25,195.000; od teh odpade na zaveznike 15,845.000 in na centralne države 9,350.000. Rusija ima doslej največ izgub, namreč 8,700.000, potem pride Nemčija s 4,500.000, Avstrija 4,250.000, Francija 3,800.000 in Anglija 1,400.000. Skupne izgube prekašajo število vsega moškega prebivalstva nad 21. letom v Združenih državah in dalje prekašajo za okrog pet milijonov glav vse moško prebivalstvo vojaške starosti od 18. do 44. leta v Ameriki. Skupne izgube bi lahko nadomestile vse polnoletno moško prebivalstvo v Nemčiji in na Francoskem, in če primerjamo samo število mrtvih v tej vojni s številom vseh izgub, kar jih je imela severna in južna polovica Združenih držav ob času civilne vojne, vidimo, da prvo število nadkriljuje drugo več kot šestkrat.

Napredek modernega zdravilstva in ranoecništva zahteva, da je treba čimveč mož usmrtiti na mestu. Kdor namreč uide z rano, se skoraj gotovo zopet vrne ozdravljen na fronto. V civilni vojni je veljal ukaz — tako nam pripovedujejo stari veterani — da najstreljajo sovražnika v noge, ker to je pomenilo ravno toliko, kakor rano. Danes je pa to absurdnost, ker velja ukaz: Pokončaj sovražnika do smrti, ako se ga hočeš za vedno odkrižati. Ako primerjamo denarne izdatke zaveznikov v zadnji ofenzivi ob Somme s številom usmrčenih, tedaj pridemo do zaključka, da je bilo treba za vsakega ubitega vojaka vojaka dvajset najmočnejših granat, ki stanejo \$250 komad; vrhutega je treba pristeti še druge ogromne izdatke vzdrževanja arunde za hrabrom napadajočee armade."

Vlada republike Ekuador je predlagala, da se sudejce zastopniki južnoameriških republik v Montevideju in razpravljajo o predlogu Mehike, da se ustavi ves izvoz v Evropo.

Francija bo dajala poljedelcem posebne premije, da jih povzbudi za obilnejšo setev pšenice, dokler traja vojna. Vlada bo dajala po 15 centov nagrade za bušl pšenice in po 1 dol 56c za vsak aker, na katerem se nanovo zaseje pšenice. Prodaja se bušl pšenice po 1.75 dol. Ta cena je določena od vlade in se zaradi premije nič ne izpremeni.

"Nieuws Van Den Dag" v Amsterdamu poroča, da so v angleškem konzulatu v Groeningenu našli zaboj z eksplozivnimi snovmi. Pet oseb so aretirali, ker so osumljene, da so hoteli pognati konzulat v zrak.

Prohibicionistično gibanje v Ameriki je popolnoma kapitalistično: glagostanje ljudstva mu je le pretveza,

Sole in analfabeti. V evropski Rusiji hodi v nižje ljudske šole izmed 1000 prebivalcev 42 otrok, ravnotako tudi v Srbiji, v Rumuniji 50, v Italiji 84, na Grškem in Bolgarskem 96, na Španskem 107, v Belgiji 124, na Danskem 132, na Švedskem 146, v Nemčiji 147, na Angleškem 150, na Norveškem 153, v Švici 154, na Holandskem 160. Srednja šola pride na Ruskem na 120,000 prebivalcev, v Srbiji na 130,000, v Bolgariji na 150,000. Med 1000 ruskimi rekruti jih ne zna ne brati ne pisati 620, v Rumuniji 690, v Srbiji 796, v Italiji je med 1000 rekruti 307 analfabetov, na Grškem 21, na Angleškem 10, v Švici 4,6, na Danskem 2, na Švedskem 0,8, v Nemčiji 0,4.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVALNJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE"

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House"?

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedeni natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vključbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedeni kakšne slabše ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazni pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno spekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzvevamo kakšni banki to ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje banki potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housem. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsaj panike ali vojske, so ji takoj prišlele na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povratile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Housem, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri pada vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajlnih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NASO banko za VASO banko in VAS denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipoke. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bondiv.

J. J. Stepina predsednik. AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

Dr. Richter's Pain Expeller. "na revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic." Pravi se dobi le v zavrtku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavrtku naše tržne znamke s Sldro. 25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite s pravost od F. Ad. Richter & Co. 74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Central Hotel Conemaugh, Pa. Fred. Mosebarger, LASTNIK. Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranoecništvo. Zdravniška praksa brezplačno — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pe pol.; od 7 do 9 večer. Izvon Chicago šiveti bolniki naj pišejo slovensko.

CARL STROVER Attorney at Law. Zaseda na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. St. sobe 1009 133 W WASHINGTON STREET CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3929

Moderno urejena gostilna VILAGE INN s prostranim vrtnom za izlete MARTIN POTOKAR, Ogden Ave., blizo cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka: 224 m.

Ako želite čitati najnovejšo in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL moderno urejen salon NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199

En najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW" — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 N Ohio St., Chicago, Ill.

MODERNA KNIGOVESNICA. Okumno, hitro in zpešno date za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nihne cene in poštena postrežba. BRATJE HOLAN, 1000 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adver.)

SLOVENCIPristopajte k SLOVENSKEI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50. Vstanavljajte nova društva. Do sedaj članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je Narodna Tiskarna 2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill. Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka F. KERŽE CO., 2711 South Millard Avenue, CHICAGO, ILL. Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik MARTIN BARETINČIČ 324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Ne igray se z zdravjem! Zdravje je več vredno ko bogastvo. Ako se počutiš dobro, nikar ne spravljaj v nevarnost svojega zdravja s tem, da poskušaš raznovrstne alkoholne grenčice, ki ne oslabe samo krvi, marveč ved ali manj uničujejo krvne celice. Kri je takorek reka, ki ti daje dragoceno življenje. Ona se preteka po arterijah in žilah in prinaša hrano vsaki posamezni celici in okrepuje vse telo. Istočasno odstranja nepotrebne snovi, ki se prehitro zbirajo, in pokončuje raznovrstne bacile. Radi tega se treba ogibati vsega, kar bi oslabilo in storilo nezmožne krvne celice. Edinole silna, močna krvna telesca so sposobna, da izvršujejo namen, ki ga imajo, namreč: Ohranjevati in varovati. Čisto naravno vino jim nikakor ne škoduje. "Ono okrepuje živni sistem in usposablja telo, da izvršuje svoje glavne namene", pravi dr. Armand Gauthier, član francoskega zavoda, v svojem predavanju, ki ga je imel pred zdravniško komisijo v Parizu.

Trinerjev Ameriški Elikzir iz Grenkega Vina. To sredstvo, s kojim se nobeno primerjati ne da, je sestavljeno iz rastlin, korenin, ki so priznane zdravniške vrednosti, in iz naravnega, čistega, popolnoma zrelega vina. Nima nikakih kemikalij ali strupov. Pospešuje prebavo, okrepuje organe, jih oživlja in daje moč živcem. Pomaga pri

ZAPEKI VETROVIH NAPIENJANJU GLAVOBOLU hitro in sigurno. Odkloni kratkoma vse pečenredbe, ki žro samo denar! Naše enčelo je, da izgotovimo sredstvo, ki je dobro, ki pomaga — in naša cena ostane — naj se cene tvarin, posebno vina, še tako dvigajo — vedno iste: \$1.00. — PRI VSEH DRUGISTIH.

Sedanji letni čas pripelje seboj raznovrstna nezaželjena goste, posebno revmatizem in nevralgijo. Ali veš, kako jih sprejeti? Najboljši način je, da rabiš TRINERJEV OBLIZ. Je izvrstno zdravilo, ako Te boli vrat, ako imaš oteklino, razpokline itd. Cena 25 in 50c, pri vseh drugistih, po pošti 35 in 60c. Pri vseh boleznih, ki so splošne s kašljem, rabi Trinerjevo zdravilo za kašelj (TRINER'S COUGH SEDATIVE), cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER kemik izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

IZVIRNO POTRDILO palpisano po osebi, kateri se denar pošlje v staro domovino, omogočuje, da pošiljatej istega vsak čas lanko dobi nazaj. Brzrojavno v staro domovino za \$2.50 odpošljemo vsako denarno pošiljatej, in za isto jamčimo. Pošiljatej izročene bodo naslovnikom tekom 6 do 10 dni. PAROBRODNE LISTKE. — Vsakdo, kateri želi potovati v Evropo po vojni, naj si takoj osigura prostor na parobrodu, ako hoče, da dobi enega od prvih in najboljših. — Vse druge informacije daje: KASPAR STATE BANK 1900 Blue Island Ave. CHICAGO, ILL.